

НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
„ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ”
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК

ДАВЛЕТХАНОВА Олена Хаматівна

УДК 65.014.1(65.018):65.012.45:636.5

**Організація інформаційного забезпечення управління якістю продукції птахо-
виробників**

08.06.01 – економіка, організація і управління
підприємствами

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 2006

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Уманському державному аграрному університеті Міністерства аграрної політики України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор, член-кореспондент
Української академії аграрних наук
КРОПИВКО Михайло Федорович,
Національний науковий центр
„Інститут аграрної економіки”,
завідувач відділом організації управління
у сільському господарстві

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ГУДЗИНСЬКИЙ Олексій Дмитрович,
Національний аграрний університет,
професор кафедри менеджменту

кандидат економічних наук, професор
УЛЬЯНЧЕНКО Олександр Вікторович,
Харківський національний аграрний університет,
професор кафедри економічної кібернетики

Провідна установа: Тернопільський національний економічний університет
Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль

Захист дисертації відбудеться “___” _____ 2006 року о ___⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.350.02 у Національному науковому центрі „Інститут аграрної економіки” УААН за адресою: 03680, м. Київ, МСП. вул. Героїв Оборони, 10, 3-й поверх, конференц-зал, к. 317.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного наукового центру „Інститут аграрної економіки” УААН за адресою: 03680, м. Київ, МСП. вул. Героїв Оборони, 10, 2-й поверх, к. 212.

Автореферат розісланий “___” _____ 2006 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Жук Н.Л.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема якості продукції нині є ключовою у формуванні ефективного виробництва і конкурентоспроможності підприємств. У розвинених країнах вона розглядається на державному рівні і складає основу національних програм розвитку. В економіці проблема якості є важливим чинником підвищення рівня життя, економічної, соціальної та екологічної безпеки. При цьому якість є не просто невід'ємною складовою конкурентоспроможності, вона стала необхідною передумовою виживання багатьох підприємств, галузей, країн. Особливості аграрного сектору української економіки полягають в тому, що рівень технології та технічного оснащення більшості сільськогосподарських підприємств нижчий, ніж у розвинених країнах. Щодо залучення інвестицій на переобладнання виробництва, то вони можуть бути економічно виправданими лише у випадку, коли продукція, що виробляється, буде конкурентоспроможною і знайде попит у споживача. Це, в свою чергу, залежить від рівня менеджменту якості.

Різні аспекти вирішення проблеми підвищення якості сільськогосподарської продукції висвітлені в наукових працях іноземних і вітчизняних вчених: Е. Демінга, Дж. Джурана, К. Ісікави, У. Шухарата, В.В. Юрчишина, П.Я. Калити, О.Д. Гудзинського, Ю.І. Койфмана, С.Д. Ільєнкової та ін.

Водночас вітчизняна економічна наука приділяє проблемі управління якістю сільськогосподарської продукції недостатньо уваги. Залишаються нерозв'язаними завдання дотримання міжнародних стандартів якості, організації систем управління якістю на господарському й регіональному рівнях управління агропромисловим виробництвом, на яких і формується продовольча безпека країни.

Найважливішими ресурсами при управлінні якістю є кадри та інформація. У розвинених країнах питанням підготовки спеціалістів з управління якістю приділяється підвищена увага, в той же час вітчизняні підприємства постають перед проблемою практичної відсутності спеціалістів з цього напрямку.

Стосовно інформації, то цей аспект забезпечення управління якістю залишається переважно поза увагою вітчизняних науковців, і, як наслідок, у господарській практиці реалізується неефективно. Особливо гостро ця проблема виявляється у птахівничій галуззі, де питання якості – це питання виживання багатьох птахогосподарств.

Питанням інформаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств присвячені наукові праці провідних вітчизняних учених: В.В. Дерлеменка, І.М. Криворучка, М.Ф. Кропивка, П.Т. Саблука, В.Ф. Ситника, Б.К. Скирти, О.В. Ульянченка, Р.М. Шмідта та ін.

Однак дослідження, які здійснювали вітчизняні та зарубіжні вчені, не торкалися детального аналізу інформаційного забезпечення управління якістю продукції птаківництва з урахуванням масштабів підприємства. Об'єктивна необхідність впровадження інновацій, комплексне розв'язання завдань інформаційного забезпечення управління якістю продукції галузі, яке б створювало передумови для формування конкурентоспроможності птаховиробників, визначили актуальність і напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є результатом виконаних автором наукових досліджень у відповідності з планами науково-дослідної роботи Уманського державного аграрного університету за те-

мою "Адаптація організаційно-економічного механізму господарювання до соціально-орієнтованих ринкових відносин в АПК" (державний реєстраційний номер 0101U004493).

У межах програми досліджено стан інформаційної підтримки сільськогосподарських товаровиробників з питань управління якістю продукції птахівництва, розроблено шляхи удосконалення системи інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю продукції галузі. Робота виконувалася протягом 1999-2006 рр.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка науково обґрунтованих пропозицій з удосконалення організації інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю продукції птахівництва на господарському і регіональному рівнях. Для досягнення поставленої мети ставилися і вирішувалися такі завдання:

- систематизувати й узагальнити теоретичні засади управління якістю та його інформаційного забезпечення;
- виявити особливості управління якістю та його інформаційного забезпечення у птахівництві;
- оцінити сучасний стан розвитку птахівництва та якості продукції птахівиробників регіону;
- оцінити організацію управління якістю продукції птахівництва та його інформаційно-консультаційного забезпечення в птахогосподарствах регіону;
- розробити концептуальні підходи до удосконалення системи інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю продукції птахівництва на господарському і регіональному рівнях у післяприватизаційному періоді;
- обґрунтувати організаційно-управлінські заходи щодо удосконалення управління якістю продукції птахівництва й інформаційно-консультаційного забезпечення на господарському та регіональному рівнях;
- розробити пропозиції щодо удосконалення механізму формування ринку інформаційно-консультаційних послуг з питань якості продукції птахівництва.

Об'єктом дослідження є система інформаційно-консультаційного забезпечення виробництва продукції птахівництва в сільськогосподарських підприємствах (у т.ч. птахопідприємствах) та господарствах населення Черкаської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти організації управління якістю продукції птахівиробників і шляхи удосконалення його інформаційно-консультаційного забезпечення на господарському й регіональному рівнях у ринкових умовах.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ, теоретичною базою – наукові праці класиків економічної науки, сучасних провідних іноземних і вітчизняних учених-економістів з питань якості, удосконалення організації управління якістю та його інформаційно-консультаційного забезпечення.

Для реалізації завдань дисертаційного дослідження застосовувались такі методи: діалектичний, абстрактно-логічний і системного аналізу (теоретичне узагальнення і систематизація основ інформаційно-консультаційного забезпечення системи управління якістю, формування висновків) – 1 розділ; історико-еволюційний (вивчення етапів розвитку управління якістю продукції птахівництва); розрахунково-конструктивний, економіко-статистичний, індексний та порівняння (аналіз стану та економічної

ефективності виробництва продукції птахівництва); графічний (аналіз статистичних та оперативних даних у графічній формі); монографічний, індикаторний, методи експертної оцінки та рангової кореляції, SWOT-аналіз (вивчення форм і способів управління якістю та організації його інформаційно-консультаційного забезпечення на птахопідприємствах); соціологічний (анкетування керівників та спеціалістів птахогосподарств) – 2 розділ; синтезу (розробка концептуальних та організаційних засад побудови інформаційно-консультаційного забезпечення системи управління якістю); кластерного, факторного та дисперсійного аналізу, моделювання та математичного програмування (розробка шляхів удосконалення організації ринку інформаційно-консультаційних послуг) – 3 розділ; та інші загальноприйняті методи економічного дослідження.

Інформаційною базою дослідження є закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів та інші нормативно-правові акти, статистична звітність Держкомстату України, Головного управління статистики Черкаської області, матеріали проведеного автором анкетного обстеження, літературні джерела тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у системному опрацюванні та подальшому розвитку теоретичних, методичних і практичних положень, спрямованих на удосконалення інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю продукції птахівництва на господарському і регіональному рівнях управління агропромисловим виробництвом. Найбільш значимими результатами, які становлять наукову новизну і виносяться на захист, є:

вперше:

- виокремлено біологічні, санітарно-гігієнічні, техніко-технологічні, організаційно-економічні фактори впливу на якість продукції птахівництва, що дозволяє детально проаналізувати вплив як окремого фактора, так і їх сукупності на формування і підвищення якості продукції;
- розроблено концепцію інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю птахівництва на господарському і регіональному рівнях, що базується на процесному підході до організації управління на господарському рівні, а на регіональному – організації надання наукових, освітніх та інформаційно-консультаційних послуг птаховиробникам на ринкових засадах;
- обґрунтовано доцільність створення інформаційно-аналітичного центру забезпечення якості як основного організаційно-структурного елементу системи інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю на господарському рівні, а також розроблено пакет документів, що регламентують його діяльність;
- здійснено сегментацію ринку інформаційно-консультаційних послуг на основі кластерного аналізу потреб їх споживачів, за результатами якої запропоновано набір інформаційно-консультаційних послуг дорадчих служб і їх місцезорозташування для задоволення попиту птаховиробників Черкаської області;

удосконалено:

- модель інформаційних потоків системи управління якістю при процесній організації управління у відповідності із стандартами ISO, з виділенням науково-технологічного й організаційно-економічного напрямів та застосуванням відповідних методів інформаційно-консультаційного забезпечення для реалізації компонент управління якістю: управління процесом, реактивне і проактивне удосконалення;
- організаційно-управлінську структуру птахопідприємства, що забезпечує стабіль-

ність технологічних процесів та постійне удосконалення якості завдяки розмежуванню функцій служб маркетингу, науково-технічної й організаційно-економічної роботи та функціонуванню інформаційно-аналітичного центру забезпечення якості;

дістало подальшого розвитку:

- теоретичне обґрунтування підходу до побудови процесу управління якістю продукції у птахопідприємствах на основі процесного підходу до організації управління та стандартів ISO з виділенням основних, забезпечувальних та управлінських процесів виробничого циклу.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення і пропозиції дисертації можуть бути використані з метою:

- налагодження інформаційно-консультаційної роботи з питань поліпшення якості продукції птахівництва серед власників господарств населення, керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств;
- впровадження ефективних систем управління якістю у спеціалізованих птахогосподарствах;
- формування інфраструктури ринку інформаційно-консультаційних послуг у птахівництві та збалансування попиту і пропозиції на ці послуги на регіональному рівні агропромислового виробництва.

Окремі положення дисертації впроваджено у виробничу діяльність ВАТ „Птахофабрика „Перше Травня” (довідка №422 від 30 травня 2006 р.), прийнято до використання Головним управлінням сільського господарства і продовольства Черкаської облдержадміністрації (довідка №02-12/81 від 27 липня 2005 р.), використовуються у навчальному процесі при викладанні дисциплін „Менеджмент”, „Операційний менеджмент”, „Інформаційні системи в менеджменті” в Уманському державному аграрному університеті (довідка №28 від 26 січня 2006 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, викладені в дисертації, одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні результати досліджень за темою дисертації доповідались і обговорювались на Міжнародній науково-практичній конференції „Удосконалення економічної роботи на сільськогосподарських підприємствах в умовах перехідної економіки” (Київ, 2003 р.), Всеукраїнській науково-методичній конференції „Нові інформаційні технології в управлінні агропромисловим виробництвом” (Київ, 2005 р.), Міжнародній науково-практичній конференції „Розвиток наукових досліджень’2005” (Полтава, 2005 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції „Образование и наука без границ – 2005” (Дніпропетровськ, 2005 р.), II Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції „Актуальні проблеми сучасної науки” (Київ, 2006 р.), наукових конференціях науково-педагогічних працівників та аспірантів Уманського державного аграрного університету (2000–2005 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлені у 17 публікаціях (у т.ч. 2 посібники), загальним обсягом 46,3 друк. арк., підготовлених самостійно та у співавторстві (автору належить 17,3 друк. арк.). З них 9 публікацій у фахових виданнях (5,1 друк. арк., автору належить 4,9 друк. арк.).

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків. Викладена на 278

сторінках комп'ютерного тексту, основний текст – на 174 сторінках. Містить 21 таблицю, 47 рисунків і 6 додатків. Список використаних джерел включає 204 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету і завдання дослідження, викладено основні положення, наукову новизну та обґрунтовано практичну значимість дисертаційної роботи.

У першому розділі "Теоретико-методологічні засади інформаційного забезпечення системи управління якістю" систематизовано й узагальнено теоретичні підходи до організації управління якістю та його інформаційного забезпечення, досліджено особливості у птахівництві.

Виявлено, що суть категорії „якість” і її розуміння товаровиробниками з часом змінюється. Домінуючою вимогою до якості при плановій економіці була відповідність встановленим державним стандартам, тобто якість інтерпретувалася переважно з позицій виробника. Переважаючою при визначенні якості продукції в умовах ринкової економіки є її вартість і можливість задовольняти прихованим потребам споживачів, тобто якість розглядається переважно з позиції споживача. Вагомість розгляду якості з позиції споживача полягає в тому, що вона виступає як: 1) об'єктивна категорія ставлення споживача до якості продукції; 2) суб'єктивна категорія, що залежить від смаків, поглядів, платоспроможності та інших особливостей споживача.

Нині ж більшість керівників і спеціалістів підприємств АПК розуміють поняття „якість” як ступінь відповідності продукції лише технічним умовам і стандартам, не усвідомлюючи, що продукція, яка не відповідає нормам, взагалі не повинна потрапляти на ринок. Для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції навіть у межах власних кордонів недостатньо лише дотримуватися вимог ДСТУ і міжнародних норм. Для отримання конкурентних переваг на насиченому ринку потрібно пропонувати споживачам продукцію, властивості якої перевищують пропозиції конкурентів.

Досягнення необхідної якості є динамічним процесом з її удосконалення і має назву „менеджмент якості”, що за стандартами ISO визначається як „скоординована діяльність, яка полягає у спрямуванні та контролюванні організації щодо якості”.

Згідно з теорією управління, забезпечення й поліпшення якості на підприємствах реалізується за трьома сценаріями: управління процесом, реактивне удосконалення і проактивне удосконалення. Управління процесом забезпечує статичний контроль за правильним ходом виробничого циклу і в разі його невідповідності нормам – прийняття рішень з коригування процесу для дотримання стандарту. Це традиційна система управління, що застосовується як у сільськогосподарських підприємствах, так і в спеціалізованих птахогосподарствах.

Реактивне удосконалення спрямоване на усунення „слабких ланок” у виробництві, тобто на удосконалення виробничого циклу і стандартизацію процесів. Проактивне удосконалення зорієнтоване на пошук критеріїв, на яких будуть ґрунтуватися подальші зусилля з поліпшення якості, тобто на створення нових продуктів, вибір нових напрямів діяльності підприємства, організаційні й технологічні зміни тощо. При цьому організація управління якістю може здійснюватися за двома основними підходами: функціональним та процесним (рис. 1).

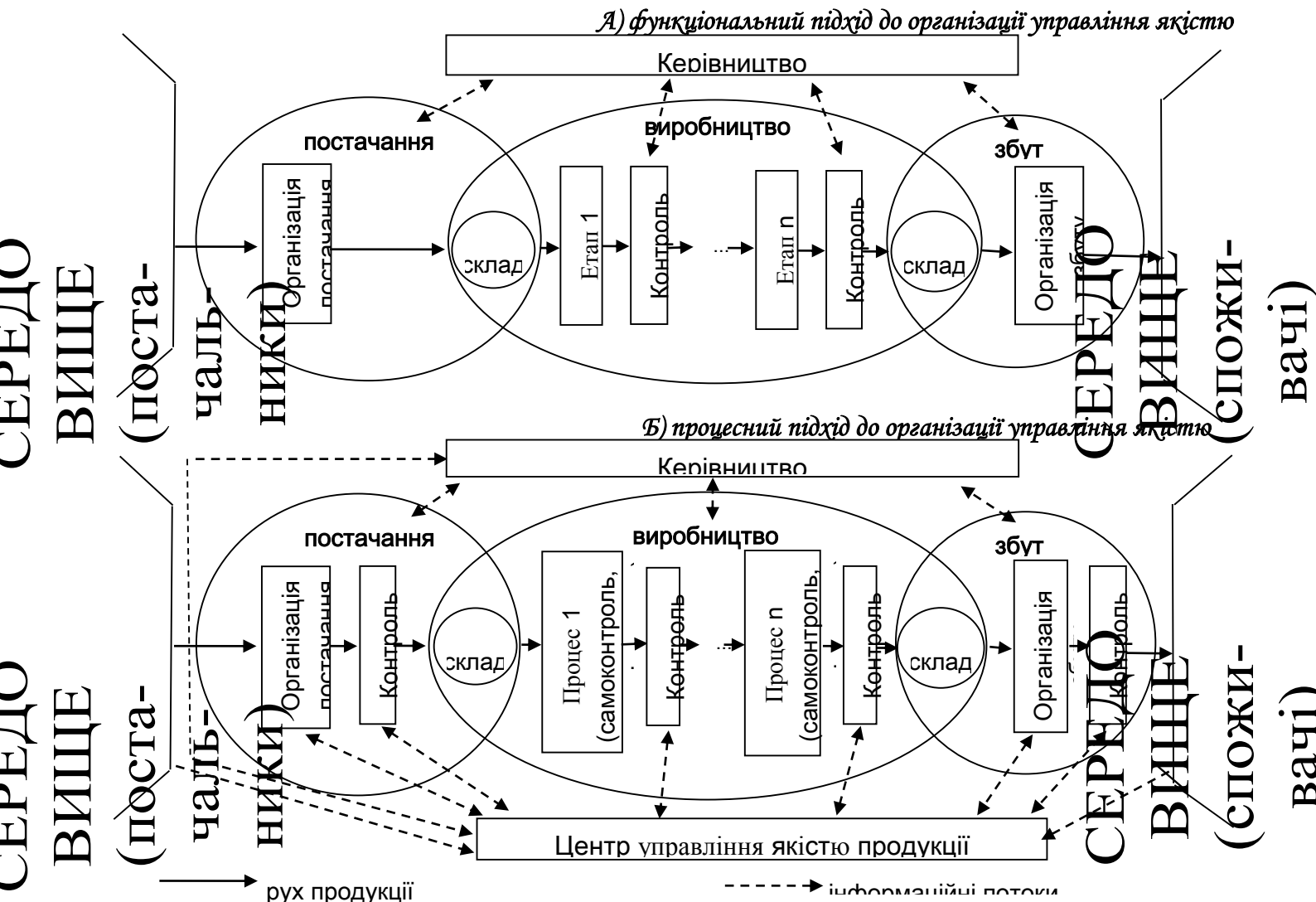

Рис. 1. Схеми інформаційних потоків при функціональній

та процесній організації управління якістю

Управління якістю за функціональним підходом включає в себе в основному компоненту управління процесом, коли контроль якості здійснюється у вузлових точках виробничого циклу, і відповідальність за якість в силу цього слабо розмежована між виконавцями.

Процесний підхід до організації управління якістю ґрунтується на поділі виробничого циклу на взаємоузгоджені основні, забезпечувальні та управлінські процеси і передбачає постійний контроль та удосконалення кожного процесу. Це потребує, крім компоненти управління процесом, застосуванням сценаріїв реактивного і проактивного удосконалення.

При такому підході невід'ємною частиною (підсистемою) системи управління підприємством стає система управління якістю.

З метою обґрунтування організаційних і функціональних аспектів функціонування систем управління якістю в птахогосподарствах нами на основі стандартів ISO виокремлено етапи „кола якості” стосовно виробничого циклу в птахівництві (маркетинг, проектування і розробка технічних вимог, матеріально-технічне забезпечення, підготовка і розробка технологічних процесів, виробництво, контроль, пакування і зберігання, реалізація і розподіл продукції, утилізація). Це дало можливість здійснити поділ на процеси, в т.ч. основні (інкубація, утримання батьківського стада,

вирощування молодняка, виробництво яєць і м'яса птиці, кормовиробництво, переробка яєць і м'яса птиці, реалізація продукції, утилізація відходів), процеси забезпечення (фінансування, матеріально-технічне забезпечення, інформаційне обслуговування, кадрове забезпечення) та процеси управління (планування, облік, контроль, аналіз, прийняття рішень, регулювання, стимулювання) виробничим циклом.

Кожен із виділених процесів має бути забезпечений певними знаннями на вході, а на виході має формуватися інформація, потрібна для якісного здійснення інших процесів. Щоб визначитися з предметною стороною інформаційного забезпечення процесів, нами систематизовано фактори, що впливають на якість продукції птахівництва: біологічні, санітарно-гігієнічні, техніко-технологічні й організаційно-економічні. Така класифікація факторів дозволяє детально проаналізувати вплив як окремого фактора, так і їх сукупності на формування й підвищення якості продукції, а також виділити два напрями забезпечення управління якістю: науково-технологічний та організаційно-економічний.

Модель інформаційних потоків системи управління якістю продукції птахівництва наведено у табл. 1.

1. Інформаційні потоки забезпечення якості

Етап „кола якості”	Напрямок	
	науково-технологічний	організаційно-економічний
Маркетинг, пошук і вивчення ринку	- дані про інновації в методах маркетингу	- дані про: споживацькі переваги; соціальні зміни; попит; реклаमाції; стан конкуренції; товари-субститути
Проектування або розробка технічних вимог	- стандарти; ТУ; - дані про: технології та вимоги конкурентів; технологічні новації; методи розробки СТП	- нормативні акти; політика і стратегія в сфері якості
Матеріально-технічне забезпечення	- дані про інновації на ринку матеріально-технічних ресурсів	- дані про забезпеченість ресурсами та їх якість; - стан на ринку матеріально-технічних ресурсів
Підготовка і розробка технологічних процесів	- стандарти; вимоги до охорони праці та екології; вимоги до кадрового забезпечення; операційні ресурсні нормативи; - дані про технічні та технологічні нововведення	- положення про підприємство та окремі підрозділи; посадові інструкції; внутрішні нормативні документи
Виробництво	- дані про: технологію вирощування птиці; технологію переробки; інновації в методах управління	- технологічні карти; внутрішні нормативні документи; посадові інструкції; - дані управлінського обліку; - дані про стан виробничого, випробувального та контрольного-вимірювального обладнання та інструментів
Контроль, проведення випробувань, обстежень	- стандарти; ТУ; нормативи і методи їх визначення; - дані про інновації операційного менеджменту - дані про невідповідності	- внутрішні нормативні документи; посадові інструкції; - дані управлінського обліку
Пакування і зберігання	- дані про технології зберігання та пакування продукції	- технологічні карти; внутрішні нормативні документи; посадові інструкції; - дані управлінського обліку
Реалізація і розподіл продукції	- дані про технології відвантаження і транспортування	- договори; внутрішні нормативні документи; посадові інструкції; - дані управлінського обліку; - дані про пропозицію на ринку

Утилізація відходів	- дані про технологію утилізації відходів	- внутрішні нормативні документи; - дані управлінського обліку

У моделі за виділеними напрямками систематизовано інформаційні потоки, що забезпечують комбіноване застосування всіх трьох сценаріїв управління якістю на кожному з виділених процесів виробничого циклу. Крім змістової частини інформації, кожен із цих компонент управління якістю потребує застосування найбільш відповідних ефективних методів інформаційно-консультаційного забезпечення, які систематизовані у табл. 2.

2. Методи інформаційного забезпечення управління якістю

Стадія ІКЗ	Складова удосконалення і забезпечення якості		
	управління процесом	реактивне удосконалення	проактивне удосконалення
збір даних	перевірка продукції контрольними службами, лабораторні вимірювання, статистичні методи контролю якості; діагностика характеристик якості; фіксування невідповідностей; перегляд існуючих стандартів	контрольний лист; матриця діагностики історії удосконалення якості; матриця фактів застосування; самодіагностика; обробка внутрішньогосподарських документів; контакти з керівниками і службовцями інших підприємств; перегляд відомостей спеціалізованих організацій; використання баз і банків даних	сканування; моніторинг; прогнозування; анкетування; інтерв'ювання; опитування; контекстуальне обстеження; контакти із споживачами; спостереження; метод КJ (Джиро Кавакіти); перегляд статистичних оглядів, фактів досвіду, літературних джерел; відвідування виставок, показів; пошук в Інтернет
перетворення даних	групування з використанням абсолютних, середніх і відносних величин; порівняння паралельних рядів; кореляційний аналіз; баланс; індексний аналіз; факторний аналіз	дисперсійний аналіз; стратифікація; діаграми Парето та Ісікави; східчасті, лінійні, круглі, радарні графіки; контрольні діаграми; гістограми, діаграми розсіювання	семантика; аналіз КJ; багатовідбірковий метод (МРМ); „мозковий штурм”; SWOT-аналіз; кластерний аналіз; регресія; експериментальне проектування; діаграми-дерево, -стріла, -зв'язків (відношень), діаграма-матриця, PDPC-діаграма; сітьове моделювання; матричний аналіз даних; імітаційне моделювання; PEST-аналіз; модель п'яти конкурентних сил Портера; бенчмаркінг; портфельний аналіз
доведення даних до користувача	передача інформації через відеотабло, гучномовці; інформлістки, інформстенди; навчання; консультування	презентація поліпшення якості; публікація результатів; стандартизація процесів; підвищення кваліфікації кадрів; практичні експерименти та демонстрації; конкурсні покази; виставки; підтримка баз і банків даних; APM; Intranet, Extranet і Internet; експертні системи та СППР; CALS-технології; електронна комерція	проведення конференцій, семінарів, дискусій, нарад; Інтернет-конференції, форуми; сертифікація

Така класифікація методів збору, перетворення та доведення інформації дозволяє чітко визначити структуру, принципи та функції системи інформаційного забезпечення на кожному процесі.

У другому розділі "Оцінка інформаційного забезпечення управління якістю продукції птаховиробників Черкаської області" оцінено сучасний стан розвитку та якості продукції птаховиробників Черкаської області, оцінено організацію управління якістю та рівень його інформаційного забезпечення у птахогосподарствах

регіону.

Аналіз сучасного стану птахівництва свідчить, що у 2004 р. порівняно з 1990 р. виробничо-економічні показники галузі суттєво погіршилися. Разом з тим протягом 2000-2004 рр. спостерігається призупинення спаду виробництва і підвищення економічної ефективності виробництва продукції галузі. За результатом факторного аналізу збільшення виробництва продукції в 2004 р. у порівнянні з 2001 р. відбулося на 53% за рахунок зростання кількісних факторів і на 17% – якісних. Аналіз динаміки якості продукції птахівництва наведено у табл. 3.

3. Динаміка якості продукції птахівництва у сільськогосподарських підприємствах Черкаської області

Показник		Яйця				М'ясо			
		Всього	у т.ч.			Всього	у т.ч.		
			відбірні	1 сорту	2 сорту		1 категорії	2 категорії	худе
Структура реалізованої продукції, %	2001р.	100	13	51	36	100	51	36	13
	2004р.	100	19	47	34	100	47	37	16
Середня ціна реалізації 1000 шт. /1 ц, грн.		217,2	242,6	215,5	200,3	530,5	575,9	542,3	459,8
Індекс середньої ціни	2001р.	0,880				0,953			
	2004р.	0,888				0,946			
Індекс сортності продукції		1,009				0,993			
Рівень якості	2001р.	0,025	0,130	0,255	-0,360	0,560	0,510	0,180	-0,130
	2004р.	0,085	0,190	0,235	-0,340	0,495	0,470	0,185	-0,160
Запас можливостей поліпшення якості	2001р.	0,975				0,440			
	2004р.	0,915				0,505			

Для більш детального визначення якості продукції птахівництва на ринку нами було досліджено рівень задоволеності споживачів, при цьому всіх споживачів було поділено на 3 сегменти: I сегмент – споживачі з високим і середнім рівнем доходу, готові платити за продукцію високої якості; II сегмент – споживачі із середнім рівнем доходу з чітко визначеними критеріями якості; III сегмент – споживачі із середнім і низьким рівнем доходу, які мають чіткі межі (в основному фінансові). Результати, отримані методом „фокус-груп”, наведено на рис. 2.

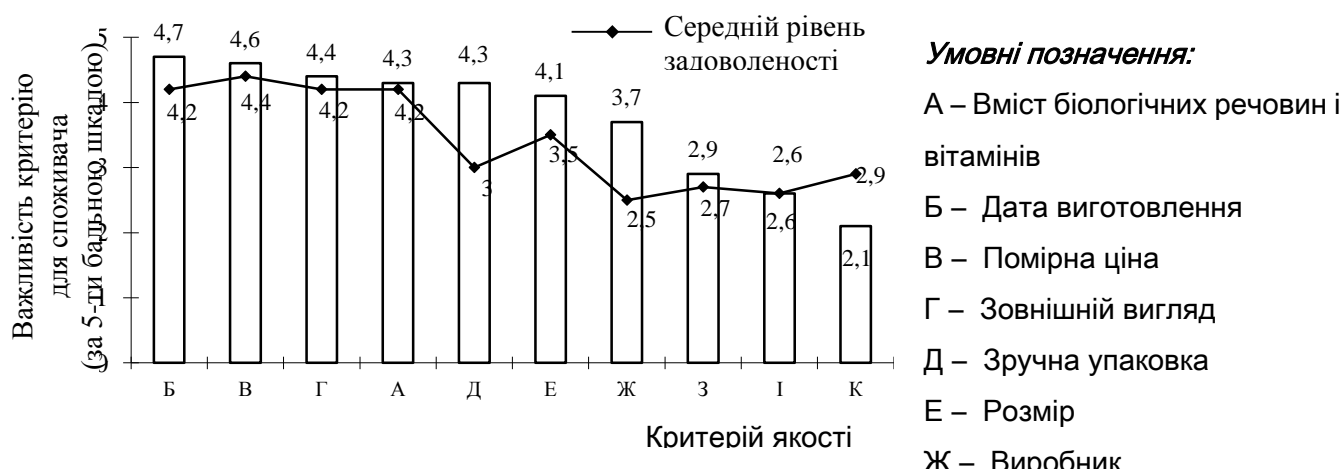

Рис. 2. Результати дослідження задоволеності споживачів продукцією птахівництва

Якість і конкурентоспроможність продукції галузі залишаються низькими, що пояснюється відсутністю у птахопідприємствах серед іншого впровадженнь сучасних методів управління якістю, існуючою системою сертифікації сільськогосподарської продукції (що спрямована лише на контроль вмісту в ній шкідливих речовин і не враховує біологічних та технологічних властивостей), а також недосконалим законодавством. Прийняті законодавчі акти, що регулюють відносини у сфері якості, не узгоджені між собою і не стимулюють виробників до поліпшення якості продукції та виробництва конкурентоспроможної продукції.

Для поглибленого визначення результативності управління якістю у птахопідприємствах Черкаської області нами досліджено діяльність ВАТ „Птахофабрика „Перше Травня” як типове спеціалізоване птахопідприємство. Аналіз індикаторів, що характеризують діяльність підприємства у сфері управління якістю, свідчить про те, що вся увага тут зосереджена лише на технологічних процесах. При цьому головна роль відводиться контролю та відбракуванню нестандартної продукції. У підприємстві діє функціональна організація управління, яка дозволяє здійснювати контроль якості за альтернативним принципом (придатна – не придатна). Це знижує рівень відповідальності працівників і не стимулює їх зацікавленості у кінцевому результаті, що, в свою чергу, не дозволяє виробляти високоякісну продукцію.

Існуюча система документообороту в птахопідприємствах, у т.ч. з управління якістю, є традиційною для сільськогосподарських підприємств. Обмін даними всередині підприємства здійснюється переважно за допомогою паперових документів. При автоматизації задач використовуються різні прикладні програмні продукти, здебільшого несумісні між собою. Проблемою є недосконале технічне забезпечення. Серйозною перешкодою на шляху розвитку інформаційних технологій стає існуюча система зв'язку в сільській місцевості.

Основними джерелами інформації для прийняття управлінських рішень в галузі якості є періодичні друковані видання, вузькоспеціалізовані видання, внутрішньогосподарські документи, обмін інформацією з керівництвом та службовцями інших птахогосподарств під час нарад, конференцій. У господарствах не знайшли широкого застосування такі загальнодоступні джерела, як особисті контакти із споживачами, спостереження, експерименти, опитування, відомості спеціалізованих організацій, статистичні щорічники, рекламні матеріали, Інтернет-ресурси тощо.

За результатами SWOT-аналізу встановлено, що для отримання птахофабрикою довгострокових конкурентних переваг необхідним є: 1) впровадження процесного підходу до організації управління якістю, що потребує удосконалення організаційно-управлінського механізму системи управління якістю; 2) розробка та впровадження концепції відповідного інформаційно-консультаційного забезпечення.

Проведений аналіз роботи інформаційних служб в аналізованій області свідчить про недостатню увагу останніх до проблем інформаційної підтримки сільськогосподарських товаровиробників з питань виробництва продукції птахівництва і якості сільськогосподарської продукції. Їх розвиток має безсистемний характер – неузгоджені попит на конкретні послуги з їх пропозиціями; існуючі центри не досліджують які послуги (яка інформація), скільки і як часто потрібні конкретним користувачам.

У третьому розділі "Удосконалення системи інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю продукції птаховиробників" опрацьовано

концептуальні підходи до удосконалення системи інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю продукції птахівництва й обґрунтовано відповідні організаційно-управлінські заходи на господарському та регіональному рівнях, удосконалено механізм формування ринку інформаційно-консультаційних послуг з питань якості продукції птахівництва.

Концепція удосконалення інформаційно-консультаційного забезпечення птаховиробників з питань управління якістю передбачає дії щодо його поліпшення на господарському рівні у напрямках: 1) охоплення системою управління якістю всіх процесів виробничого циклу; 2) організації постійно діючої системи аналізу, контролю та інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю не тільки на рівні процесів, а й на рівні управління підприємством із відповідним впорядкуванням вертикальних і горизонтальних інформаційних потоків; 3) запровадження механізмів безперервного підвищення кваліфікаційного та професійного рівня кадрів; 4) автоматизації процесів аналізу, контролю та інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю.

На регіональному рівні управління шляхом: 1) запровадження постійного моніторингу якості продукції птахівництва в господарствах населення, сільськогосподарських підприємствах і птахопідприємствах з формуванням і реалізацією регіональної політики якості за його результатами; 2) охоплення інформаційно-консультаційним обслуговуванням усіх процесів виробничого циклу продукції птахівництва (основних, забезпечувальних і управлінських) через надання всіх видів інформаційних послуг (наукових, освітніх, інформаційно-консультаційних); 3) надання інформаційно-консультаційних послуг на ринкових засадах.

На основі викладених концептуальних підходів опрацьовано комплексну логіко-структурну схему управління якістю продукції птахівництва (рис. 3).

Запропонована схема передбачає на регіональному рівні управління агропромисловим виробництвом узгоджену діяльність з надання інформаційно-консультаційних послуг силами наукових установ, освітніх закладів, сільськогосподарських дорадчих служб і приватних консалтингових формувань за провідної ролі інспекції якості сільськогосподарської продукції обласної державної адміністрації, на рівні птахогосподарств – формування системи управління якістю з її вузловим організаційним елементом – інформаційно-аналітичним центром забезпечення якості.

Для практичної реалізації такого підходу на господарському рівні опрацьовано перспективну схему організаційно-управлінської структури птахопідприємства, де пропонується перехід до процесної організації управління шляхом розмежування функцій служб маркетингу, науково-технологічного і ресурсно-технічного забезпечення та створення в них груп якості, а також формування інформаційно-аналітичного центру забезпечення якості, як основного елементу системи організаційного, інформаційного й аналітичного забезпечення управління якістю.

На регіональному рівні запропоновано структуру системи інформаційно-консультаційного забезпечення якості, яка, крім надання послуг наукового й освітнього характеру, має надавати домогосподарствам населення, сільськогосподарським підприємствам і спеціалізованим птахогосподарствам інформаційно-консультаційні послуги силами дорадчих служб і приватних консалтингових організацій з координацією їхньої діяльності з боку інспекції якості сільськогосподарської продукції обласної державної адміністрації.

Рис. 3. Комплексна логіко-структурна схема управління якістю продукції птахівництва

З тим, щоб визначити попит різних груп птахівиробників на інформаційно-консультатійні послуги, проведено кластерний аналіз сегментації ринку інформаційно-консультатійних послуг. За його результатами визначено, що основними послугами, яких потребують спеціалізовані птахогосподарства і багатогалузеві сільськогосподарські підприємства, є навчання і консультування з проблем технологічного й організаційного характеру, крім того багатогалузеві сільськогосподарські підприємства потребують консультаційної допомоги з діагностики хвороб птиці та визначення показників якості та безпеки продукції і кормів, а господарства населення – в інформуванні з питань якості продукції.

Для задоволення цих потреб нами була проведена цільову сегментацію ринку інформаційних послуг, результати якої свідчать про необхідність функціонування на території Черкаської області 2-х інформаційно-консультатійних служб. Найкращим

місцерозташуванням їх, за результатами дослідження, є міста Черкаси і Умань. При цьому служба (у м. Черкаси) повинна мати лабораторію для визначення показників якості та безпеки кормів і готової продукції.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. Під категорією „якість” розуміють ступінь, до якого сукупність власних характеристик об’єкта задовольняє вимоги і передбачувані потреби споживачів. Для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на насиченому ринку необхідно пропонувати споживачам продукцію, властивості якої перевищують пропозиції конкурентів. Управління якістю – динамічний процес з її удосконалення, який на підприємствах може передбачати реалізацію трьох сценаріїв: управління процесом, реактивне і проактивне удосконалення.

2. Управління якістю на підприємстві може організовуватися за двома основними підходами: функціональним і процесним. Функціональний підхід до організації управління якістю передбачає контроль якості продукції у вузлових точках виробничого циклу, тобто в основному за сценарієм управління процесом. Процесний підхід до організації управління якістю передбачає постійний контроль та удосконалення кожного процесу із застосуванням як сценарію управління процесом, так і сценаріїв його реактивного й проактивного удосконалення. При такому підході до організації управління на підприємстві має функціонувати підсистема управління якістю.

3. Процеси виробничого циклу в птахопідприємстві можна поділити на: основні (інкубація, утримання батьківського стада, вирощування молодняку, виробництво яєць, виробництво м’яса птиці, кормовиробництво, переробка м’яса, переробка яєць, реалізація продукції, утилізація відходів), забезпечувальні (фінансування, матеріально-технічне забезпечення, інформаційне обслуговування, кадрове забезпечення) та управлінські (планування, облік, аналіз, прийняття рішень, регулювання, стимулювання, контроль), що дозволяє обґрунтувати організаційні та функціональні аспекти функціонування системи управління якістю на підприємстві згідно із стандартами ISO. Кожний з виділених процесів має бути забезпечений певними знаннями на вході, а на виході має формуватися інформація, потрібна для якісного здійснення інших взаємопов’язаних процесів.

4. Для визначення предметної частини інформаційного забезпечення процесів систематизовано фактори, що впливають на якість продукції птахівництва (біологічні, санітарно-гігієнічні, техніко-технологічні й організаційно-економічні), виокремлено напрями забезпечення управління якістю (науково-технологічний та організаційно-економічний), а також визначено найбільш ефективні методи збору, перетворення даних і доведення інформації до користувачів. На цій основі розроблено модель інформаційних потоків системи управління якістю, що забезпечує необхідні дані для реалізації всіх трьох сценаріїв управління якістю на кожному з виділених процесів.

5. Результати аналізу організації управління якістю продукції птахівництва свідчать, що у птахогосподарствах застосовується в основному функціональний підхід до управління, за якого відповідальність за якість недостатньо розмежована між виконавцями процесів. При забезпеченні якості увага зосереджена в основному на технологічних процесах і мало уваги приділяється забезпечувальним і управлінським

процесам, не впроваджуються сучасні методи управління якістю. Чинне законодавство України в галузі якості сільськогосподарської продукції недосконале і не стимулює виробників до поліпшення якості та виробництва конкурентоспроможної продукції. Цей висновок підтверджується результатами факторного аналізу, який свідчить, що збільшення виробництва м'яса птиці та яєць протягом 2000-2004 рр. забезпечено на 53% за рахунок збільшення кількісних факторів і на 17% – за рахунок якісних. На якість і конкурентоспроможність продукції птахівництва негативно вплинули спад виробництва продукції та зниження економічного потенціалу на початку 90-х років. Реалізація заходів щодо призупинення спаду виробництва сільськогосподарської продукції і посилення конкуренції на ринку в 2000-2004 рр. зумовили збільшення обсягів виробництва яєць на 13,7% та м'яса птиці – у 2,5 рази порівняно з 2001 р. Проте задоволеність споживачів при цьому залишається на низькому рівні, а запас можливостей поліпшення якості яєць становить 0,915 і м'яса птиці – 0,505 позицій.

6. В організації інформаційного забезпечення управління якістю у птахогосподарствах відсутній системний підхід: неузгоджені попит на конкретні послуги з їх пропозицією, не досліджуються які послуги, скільки і як часто вони потрібні конкретним споживачам. Серйозними перешкодами на шляху розвитку інформаційних технологій є недосконале технічне забезпечення й існуюча система зв'язку у сільській місцевості. В господарствах не знайшли широкого застосування такі загальнодоступні засоби передачі інформації, як особисті контакти із споживачами, спостереження, експерименти, опитування, Інтернет-ресурси тощо. Діючі сільськогосподарські інформаційно-дорадчі служби не задовольняють інформаційних потреб сільськогосподарських виробників з питань виробництва продукції птахівництва та якості сільськогосподарської продукції.

7. З метою удосконалення організації інформаційного забезпечення управління якістю продукції птаховиробників пропонуються:

- концепція удосконалення інформаційно-консультаційного забезпечення птаховиробників з питань управління якістю, що базується на процесному підході до організації управління на господарському рівні, а на регіональному – на організації надання наукових, освітніх та інформаційно-консультаційних послуг птаховиробникам на ринкових засадах;

- схема організаційно-управлінської структури птахопідприємства, яка передбачає перехід до процесної організації управління шляхом розмежування функцій служб маркетингу, науково-технологічної і ресурсно-технічного забезпечення та створення в них груп якості, а також формування інформаційно-аналітичного центру забезпечення якості як основного елементу системи організаційного, інформаційного й аналітичного забезпечення управління якістю;

- структура системи інформаційно-консультаційного забезпечення якості продукції птахівництва на регіональному рівні, що передбачає узгоджену діяльність з надання інформаційно-консультаційних послуг силами наукових установ, освітніх закладів, сільськогосподарських дорадчих служб та приватних консалтингових формувань при провідній ролі інспекції якості сільськогосподарської продукції обласної державної адміністрації.

- сегментація ринку інформаційно-консультаційних послуг у птахівництві, проведена з використанням кластерного аналізу потреб їх споживачів, за результатами якої запропоновано набір інформаційно-консультаційних послуг дорадчих

служб і їх місцерозташування в регіоні для задоволення попиту птаховиробників Черкаської області.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у провідних наукових фахових виданнях

1. Давлетханова О.Х. До проблеми відродження птахівництва в Україні // Аграрний вісник Причорномор'я: Зб. наук. пр. / Економічні науки. – Одеса: ОДСГІ, 1999. – С. 140-145.
2. Давлетханова О.Х. Інформаційна система як необхідна складова в управлінні виробництвом продукції птахівництва в умовах ринкової економіки // Зб. наук. пр. Уманської СГА. – Умань, 1999. – С. 435-438.
3. Давлетханова О.Х. Основні напрямки удосконалення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у птахівництві // Зб. наук. пр. Уманського ДАУ. – Умань, 2003. – Вип. 57. – С. 375-382.
4. Давлетханова О.Х. Основи систем управління якістю продукції у птахівництві // Аграрний вісник Причорномор'я: Зб. наук. пр. / Економічні науки. – Одеса, 2005. – Вип. 27. – С. 124-128.
5. Давлетханова О.Х. Стан, тенденції розвитку та ефективність виробництва продукції птахівництва у Черкаській області // Зб. наук. пр. Уманського ДАУ. – Умань, 2005. – Вип. 59. – С. 533-545.
6. Давлетханова О.Х. Стан управління якістю продукції птахівництва та шляхи його удосконалення в умовах трансформаційного періоду // Зб. наук. пр. Уманського ДАУ. – Умань, 2005. – Ч.2. – Вип. 61. – С. 243-252.
7. Давлетханова О.Х. Сегментація ринку інформаційно-консультаційної продукції для інформаційного забезпечення системи управління якістю // Зб. наук. пр. Уманського ДАУ. – Умань, 2006. – Вип. 62. – С. 256-265.
8. Гринчак О.В., Давлетханова О.Х. Інформаційно-консультаційне забезпечення систем управління якістю сільськогосподарської продукції // Економіка: проблеми теорії та практики / Зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005.– Вип. 208: в 4 т. Т. II. – С. 530-535. (Автором побудовано дерево інформаційних потоків для управління якістю агропродукції, проаналізовано фактори, що обмежують надходження інформації для прийняття управлінських рішень).
9. Давлетханова О.Х. Концептуальні засади побудови інформаційно-консультативного забезпечення системи управління якістю продукції птахівництва // Вісник ХНАУ: Зб. наук. пр. – Харків: ХНАУ, 2006. – №3. – С. 97-101.

Тези доповідей на науково-практичних конференціях

10. Давлетханова О.Х. Організаційні засади інформаційного забезпечення управління якістю / Інформаційні ресурси та їх використання в агропромисловому виробництві: Зб. наук. пр. №4. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – С. 51-56.
11. Гринчак О.В., Давлетханова О.Х. Інформаційний ресурс як фактор виробництва // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції „Розвиток наукових досліджень 2005”. – Полтава: Вид-во „ІнтерГрафіка”, 2005. – Т.9. – С.74-78. (Автором досліджено поняття інформаційних ресурсів та проведено їх класифікацію).

12. Гринчак О.В., Давлетханова О.Х. Оптимізація сегментації ринку інформаційних послуг для забезпечення управління якістю // *Materiały II Międzynarodowej naukowe-praktycznej konferencji “Wykształcenie i nauka bez granic – ‘2005”*. – Том 6. *Ekonomiczne nauki. – Przemysł: Sp. Z o.o. “Nauka I studia”*, 2005. – S. 98-100. (Автором побудована задача оптимізації сегментації ринку інформаційних послуг для агровиробників).
13. Гринчак О.В., Давлетханова О.Х. Концептуальні засади інформаційного забезпечення агропромислового ринку // *Матеріали II всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції „Актуальні проблеми сучасної науки”*. – К., 2006. – Ч.3. – С. 15-16 (Автором розроблено мету та принципи створення системи інформаційного забезпечення агропромислового ринку).

Статті у інших виданнях

14. Гринчак О.В., Давлетханова О.Х. Організація інформаційного забезпечення птахівництва // *Ринкова трансформація економіки АПК: кол. монографія у чотирьох частинах /За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. – Ч.4: Стабілізація доходів сільських товаровиробників в умовах ринку. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – С. 425–426. (Автором досліджено особливості інформаційного забезпечення птахівництва).*
15. Гринчак О.В., Давлетханова О.Х. Організація інформаційного забезпечення управлінського обліку // *Формування ринкової економіки: Зб. наук. пр. – Спец. вип.: Удосконалення економічної роботи на сільськогосподарських підприємствах в умовах перехідної економіки. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 371–374. (Автором досліджено основні принципи, конкретизовано задачі інформаційної системи управлінського обліку, розглянуто сучасний стан ринку інформації).*

Посібники

16. Бурик А.Ф., Гринчак О.В., Давлетханова О.Х., Левченко Т.Д., Марін Б.М. *Методично-правові матеріали для виконання Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки»*. – Умань: УСГА, 2000. – 393 с. (Автором розроблені типовий установчий договір про створення товариства з обмеженою відповідальністю, типові статuti сільськогосподарських підприємств різних форм господарювання, типові договори з власниками).
17. Гринчак О.В., Давлетханова О.Х., Коваленко О.М., Марін Б.М. *Комп’ютерні мережі та телекомунікації*. – Умань, 2005. – 230 с. (Автором обґрунтовано загальні принципи побудови обчислювальних мереж та організація доступу в Інтернет).

АНОТАЦІЯ

Давлетханова О.Х. Організація інформаційно-консультаційного забезпечення системи управління якістю продукції птахівиробників. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами. – Національний науковий центр „Інститут аграрної економіки” УААН, Київ, 2006.

Дисертація присвячена питанням розробки теоретичних та організаційно-економічних підходів щодо формування, функціонування та розвитку інформаційно-консультаційного забезпечення товаровиробників продукції птахівництва з питань управління якістю у сучасних умовах. Розкрито сутність системи інформаційного забезпечення управління якістю, визначено її особливості у птахівництві.

За матеріалами виробничо-господарської діяльності птахогосподарств Черкаської області досліджено стан управління якістю продукції птахівництва та його інформаційного забезпечення в регіоні.

В результаті досліджень обґрунтовано пріоритетні шляхи удосконалення системи інформаційно-консультаційного забезпечення управління якістю. Запропоновано концептуальні та організаційно-методичні засади розвитку інформаційного забезпечення птаховиробників з питань управління якістю на господарському та регіональному рівнях. Визначено механізми формування ефективного ринку інформаційно-консультаційних товарів і послуг.

Ключові слова: інформаційно-консультаційне забезпечення, система управління якістю, птахівництво, інформаційні потоки, ринок інформаційних товарів і послуг, сегментація ринку.

АННОТАЦІЯ

Давлетханова Е.Х. Организация информационно-консультационного обеспечения системы управления качеством продукции птицеводов. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 – экономика, организация и управление предприятиями. – Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», Киев, 2006.

Диссертация посвящена разработке теоретических и организационно-экономических подходов к формированию и функционированию информационно-консультационного обеспечения товаропроизводителей продукции птицеводства по вопросам управления качеством.

В работе систематизированы и обобщены теоретические основы управления качеством: раскрыта сущность системы информационного обеспечения управления качеством и определены ее особенности в птицеводстве. Обоснованы подходы к построению процесса управления качеством продукции на предприятиях по производству яиц и мяса птицы на основе концепции „market in” (процессного принципа организации управления) и стандартов ISO с выделением основных, обеспечивающих и управленческих процессов производственного цикла.

Выделены биологические, санитарно-гигиенические, технико-технологические и организационно-экономические факторы влияния на качество продукции птицеводства, что позволило детально проанализировать влияния как отдельного фактора, так и их совокупности на формирование и повышение качества продукции.

Автором усовершенствована модель информационных потоков системы управления качеством при процессной организации управления в соответствии со стандартами ISO, с выделением научно-технологического и организационно-экономического направлений и применением соответствующих методов информационно-консультационного обеспечения для реализации компонент управления качеством: управления процессом, реактивного и проактивного усовершенствования.

На материалах Черкасской области оценено состояние птицеводства, эффективность производства продукции отрасли, качество выпускаемой продукции в сельскохозяйственных предприятиях и уровень удовлетворенности нею потребителей, выявлены современные тенденции и ключевые проблемы развития отрасли.

По материалам производственно-хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий-производителей яиц и мяса птицы оценена организация управления качеством продукции отрасли. Выявлено, что на таких предприятиях действует функциональная организация управления, позволяющая контролировать качество продукции по альтернативному принципу (пригодна – не пригодна), что снижает уровень ответственности работников и не стимулирует их заинтересованности в конечном результате.

Выявлены проблемы информационно-консультационного обеспечения управления качеством продукции птицеводства в регионе. Оценена существующая система информационной поддержки управления качеством внутри предприятий. Отмечено, что преградами на пути развития информационных технологий есть несовершенное техническое обеспечение сельскохозяйственных предприятий, существующая система связи в сельской местности.

Анализ работы информационных служб свидетельствует о недостаточном их внимании к проблемам информационной поддержке сельскохозяйственных товаропроизводителей по вопросам производства продукции птицеводства и качества сельскохозяйственной продукции. Их развитие имеет бессистемный характер: несогласованный спрос на конкретные услуги с их предложением; существующие центры не исследуют какие услуги (какая информация), сколько и как часто необходимы конкретным потребителям.

В результате исследования обоснованы приоритетные пути усовершенствования системы информационно-консультационного обеспечения управления качеством продукции птицеводства на региональном уровне и на уровне хозяйства.

Разработаны и аргументированы концептуальные подходы к развитию информационно-консультационного обеспечения системы управления качеством продукции птицеводства, которые базируются на процессном подходе к организации управления на уровне предприятия, а на региональном уровне – организации предоставления научных, образовательных и информационно-консультационных услуг производителям продукции птицеводства на рыночных основах. На основе разработанной концепции предложена комплексная логико-структурная схема управления качеством птицеводства.

Для практической реализации предложенного подхода на уровне предприятия разработана организационно-производственная структура птицекомбинатов в соответствии со стандартами ISO 9000-2001, обеспечивающая стабильность технологических процессов и постоянное улучшение качества. Обоснованы предложения относительно усовершенствования механизма информационного обеспечения системы управления качеством продукции птицеводства на уровне предприятия путем создания специальной структуры – информационно-аналитического центра обеспечения качества, разработан пакет документов, регламентирующих его деятельность.

На региональном уровне разработана структура системы информационно-консультационного обеспечения, которая, кроме предоставления услуг научного и образовательного характера, обеспечивает хозяйства населения, сельхозпредприятия и птицекомбинаты информационно-консультационными услугами силами частных

консалтинговых организаций при координации их деятельности со стороны инспекции качества сельскохозяйственной продукции при областной государственной администрации.

Особое внимание уделено подготовке, переподготовке и повышению квалификации специалистов в сфере управления качеством и информационного обслуживания сельскохозяйственных предприятий.

С целью определения спроса разных групп птицеводов на информационно-консультационные услуги проведена сегментация рынка информационно-консультационных товаров и услуг на основе кластерного анализа потребностей их потребителей, по результатам которой предложен набор информационно-консультационных услуг информационных центров и их месторасположение для удовлетворения спроса птицеводов Черкасской области.

Представлены рекомендации относительно формирования эффективного конкурентного рынка информационно-консультационных товаров и услуг в сфере качества сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: информационно-консультационное обеспечение, система управления качеством, птицеводство, информационные потоки, рынок информационных товаров и услуг, сегментация рынка.

ANNOTATION

Davletkhanova O.H. The arrangement of information-consultation support for the management system of poultry produce quality. – A manuscript.

Thesis for a scientific degree of a candidate of economic sciences in speciality 08.06.01 – economics, organization and management of enterprises. – National scientific center “Institute of agrarian economy”. – Kiev, 2006.

The thesis deals with working out theoretical and organization-economic approaches to the formation, functioning and development of information-consultation support of poultry producers concerning the issue of quality management in present conditions. The essence of the information support of the quality management system is shown; its specific features in poultry production are identified.

Based on the performance of poultry farm enterprises in Cherkasy region, the state of quality management of poultry produce and its information-consultation support in the region are studied.

As a result of the researches done, priority ways of improving the system of information-consultation support for quality management are explained. A concept of the development of information-consultation support of poultry producers as to the issue of quality management at a regional level is suggested. Some recommendations as to the ways of arranging an information-analytical center for quality improvement at big specialized enterprises are given. The mechanism of the formation and efficient functioning of the market of information-consultation goods and services is determined.

Key words: information-consultation support, quality management system, poultry production, informational support, market of information services, segmentation of the market.